

3 1761 07017789 4

LIBRARY NO. SEC. 75
„СВІТОВІ ПЕРЛИНИ“

о 2.

Серія I.

Книжка 2.

Джіовані Чіамполі.

СІЛЬСЬКА ВЧИТЕЛЬКА

ОПОВІДАНЄ.

Переклад з італійського.

ЦІНА 10 ЦНТ.

PQ
4619
C2U57
1914
с. 1
ROBARTS

*Canadian Book Store
1000 - 10th St,
Edmonton, Alberta*

АДОМ ТОВ. „ПРОСВІТА“ В АМЕРИЦІ.

1914.

друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
from
the Library of

STEPAN I. KYLYMNYK

„СВІТОВІ ПЕРЛИНИ“. SEC

Число 2.

Серія 1.

Книжка 2.

Джіовані Чіамполі.

СІЛЬСЬКА ВЧИТЕЛЬКА

ОПОВІДАНЄ.

Переклад з італійського.

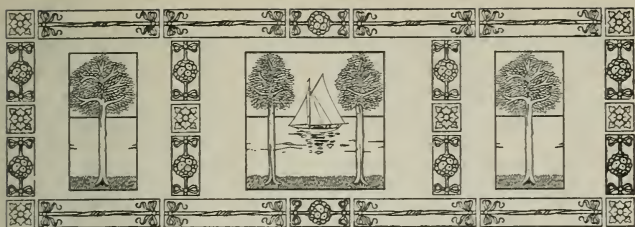
ЦІНА 10 ЦНТ.

*Ukrainian Book Store
2032 - 90th St.
Edmonton, Alberta*

НАКЛАДОМ ТОВ. „ПРОСВІТА“ В АМЕРИЦІ.

1914.

З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

СІЛЬСЬКА ВЧИТЕЛЬКА.

Оповіданє Джіовані Чіамполі*).

I.

Коли вона їдучи верхом на ослиці, підїздила до села, то була подібна на утоплену, яку тільки що витягли з води: лютий холодний дощ промочив наскрізь всю її одіж. Але

*) Джіовані Чіамполі — відомий італійський письменник. Написав він чимало оповідань, повістей та поезій. У більшості своїх творів Чіамполі переважно змальовує ті боки життя, що торкають ся громадських інтересів. В наведеном оповіданю, що подаємо тут трохи скороченим, цілком правдиво розказано про жите італійських народних учителїв, що дуже часто перебувають в невимовно тяжких обставинах.

крім того холоду, який почувало її мокре тіло, у неї не менше холодно було й на душі. В сьому селі вона не знала нікого, не мала де переюти хоч кілька годин і тому мусіла їхати до корчми. Важко, дуже важко було їй, молодій дівчині, відважитись шукати захисту в такім неблагочестивім місци. Та більше нічого було робити і вона вступила в корчму.

У великій хаті коло печи, сиділо з десятеро людей; вони забавляли ся в карти і, мов воду, безупинно пили вино. Дівчина несміло увійшла в хату, не знаючи, куди подітись. Вона стала в найблизший куток і, озируючись навкруги, шукала очима шинкарку, що саме на той час вийшла з хати. Дівчині ставало моторошно: її лякали величезні постаті чужих їй селян з розкудраними бородами та яструбовими очима, якими вони ніби наскрізь пронизували подорожню. Густий тютюновий дим та задуха не давали їй дихати і їли очі до сліз. Вона вже не мала сили стояти на ногах і, злегка похитнувшись, торкнула ся рукою о плече одного з бородачів.

— Ну! Якого там чортового?.. — гукнув той, озирнувшись, але лайка застрягла в його горлі, коли він побачив бідолашну дівчину, що стояла бліда, як полотно. Він підвів ся і, хоча й з неохотою, але віддав їй своє місце перед вогнем, а сам пішов у куток до товаришів, що пили вино,

Дівчина примостилась біля вогню, силкуючись по змозі займати менше місця; вона сумно похилила голову на груди, і сльози потекли по її щоках.

Підвівши голову, вона помітила якусь чудернацьку постать, одягнену в брудне шмате, яка сиділа біля печи, скорчившись так, що коліна підпірали бороду. То був старець, якому, очивидячки, дозволили погрітись біля огню. Побіч його на долівці лежав великий пес в широкім нашийнику. Старець мав довге розпатлане волосє, сидів мовчки і пильно дививсь на дівчину своїми жовтими очима. Зустрівши його погляд, вона знову відвернулась на бік і побачила, що біля старця лежало ще кілька селян, які голосно хропіли під шум дощу, що лив, мов з відра.

І від того, що все тут було таке чуже та непривітне, від того, що за вікном безперестанно торохтів дощ, що її втомлене довгою подорожню і промокле тіло тряслося від холоду, — туга, мов гадюка, залазила їй в душу і давила її, як важкий гнет. Їдучи сюди, вона сподівалася знайти на селі теплу, гарну кімнатку, привітних веселих людей, — алеж тепер вона сидить у якімсь шинку, поруч з п'яницями та жебраками, що оглядають її з самою безсоромною цікавістю. І сі пильні погляди трівожили її більше, ніж навіть мокра одежина, яка поприлипала до тіла і від якої було так холодно. Їй бажалося кудись втікти, вибігти на чисте повітря, куди небудь,

аби тільки далі від сеї чужої хати, від всього того, що є навкруги. І мов бідна дитинка, що кличе неньку, але ненька її не чує, вона благала Бога: „Господи! Красше-б Ти послав мені смерть!“...

Тим часом селяне піли й весело гомоніли, гукаючи п'яними голосами на хазяйку, що десь забарила ся.

Нарешті з'явилась і хазяйка.

— А він ллє, а він ллє!... Христос милосердний! І коли вже воно й перестане отой дощ?!.. До льоху всього два ступні, а всю до кісточок промочило! — говорила вона, входячи в хату.

Селяне оточили її з усіх боків. Хазяйка поставила на стіл принесені з льоху, дві величезні баньки з вином, висмикнула спідницю і штовхнула ногою старця, що сидів біля вогню.

— Гей ти, чортове насїне! Все куняєш? Пора й честь знати — всякій свині борщу з кашею не настарчиш ся. Ви, дядьки, розливайте самі вино, — я вам вірю, — а сама я тим часом хоч трошки погріюсь; чисто задубла.

Жебрак, збудивши свого собаку, попростував до дверей, поглядаючи скоса на вчительку, що тепер заговорила з хазяйкою.

— То ви, панночко, вчителька? Так... так... Я чула, що ви маєте приїхати. Ой, погано тепер на світі Божому! Та ще й отака негода!

Дівчина силкувалась привітно усміхнутись, відповідаючи на її слова, а потім спитала:

— Скажіть, будьте ласкаві, де я могла-б спочити? Я дуже втопилася, та й промочла.

— Ох, любя моя панночко! Та де-ж мені вас подіти? У нас окрім сїна в клунї немає нічого; та хіба де сїнничок може знайшов би ся, а більш нічого немаю вам дати.

Одначе, подумавши трохи, вона похитала головою й додала:

— Ось що, панночко! У мене є моє власне ліжко. Таке, як слід. То чи не спали-б ви вкупі зі мною? Чоловік і на соломі в стайні виспить ся. Він до сього звик. А ви, коли забажаєте, то вже якось приміститесь...

Дівчина з охотою, навіть з радістю згодилась на се і пішла до хазяїчної кімнати.

Темна, невеличка кімнатка хазяйки була на першій поверсі будинка. На глиняній долівці стояло високе й просторе ліжко, займаючи мало не півсвітлиці. На поломаній жарівниці, що стояла серед хати, тїло вугле і від сього в хаті був важкий й чадний воздух. Але вже саме те, що тут не було нікого, що можна було лягти й розправити стомлені кістки, трохи заспокоювало вчительку. Вона оглянула стїни з рушницями та дерев'яним хрестом, біля якого висїли два волові роги, нашвидку скинула свою мокру одежину і за хвилину вже спала. Коли вона прокинулася,

була ще глуха ніч, але вже їй не хотілось спати. Думки роїлись в голові одна за другою і вся її гірка доля, час за часом, проходила перед її очима. Згадала вона, як давно-давно, коли вона ще була зовсім малою, помер її батько-офіцер, а потім швидко хвороба положила в домовину й маму; згадала, як потім її з ласки прийняли до школи, де треба було добре, добре вчитись, бо інакше-б її не держали... Але-ж, як не гірко було там дівчині, — все таки вона завжди мала шматок хліба і свій малесенький куточок. За те, коли вона скінчила школу і придбала право бути вчителькою, вона стратила й те, що мала в школі, бо вже далі не могла там лишати ся, а повинна була йти на власний хліб. Самітна напів-голодна, без приятелів, без батька та матери вона довго шукала собі роботи... І тільки нарешті їй пощастило ся: окружна шкільна рада призначила її бути вчителькою в тім селі.

Та тільки, чи то-ж щастє? Громада сього села вже кілька літ рішучо відмовляла ся заводити в себе жіночу школу, бо темні селяне гадали, що бабське діло — се варити кашу, а не возити ся з якимись книжками. І тепер, коли до них дійшла чутка, що із староства їм призначено вчительку, вони були дуже незадоволені. Але-ж вчителька нічого про те не знала. Вона мріяла, що в її школі будуть щебетати веселі гарненькі дівчатка, що вона буде їх пестити, милувати і за се матиме пев-

ний шматок хліба та й з них виховає добрих людей...

І от — замість сього — тяжка подорож на ослиці під дощ та холод, зустріч з чужими, суворими людьми, нічліг в шинку, де їй, мов милостиню дають дозвіл лежати на чужім ліжку. Була хвилина, коли сльози так здушили їй горло, що вона ледве не заридала. „Мамо, мамо! — шепотіла дівчина: — навіщо-ж ти покинула свою доньку саму-самісеньку? Чому не прийдеш поратувати її в лихій годині!“... Але ненька не відкликалась, і тільки рясний дощ торохтів по даху та десь за стіною, в стайні тупотіли коні та одноманітно жували сіно...

II.

Розвиднілось. Шинкарка принесла висушену одіж та маленький кошик, в яким містило ся все вчительчине багатство.

— Ну, панночко, то коли хочете поговорити з війтом, так йдіть швидше, — казала господиня, — бо він як піде на олійницю, той до смерку його не дочекаєтесь.

Вчителька хутко зняла ся з ліжка й почала одягатись.

Тим часом шинкарка, — яка хоч і здавала ся грубою та сердитою, але мала дуже добре серце і жаліла сердешну дівчину, — покликала старця Чіку-Нано, що вже сидів

у корчмі з своїм собакою, і звеліла йому показати вчительці дорогу до старшини.

Довгими, брудними вулицями вони дістались до чималої камениці. В сїм напіврозваленім будинку давнїйше був монастир, а тепер жив старшина.

Вїйт прийняв її дуже зимно. Сей товстий та грубий чоловік поводив ся з дівчиною наче й справді не абн яке начальство, він навіть не глянув на неї, не кажучи вже про те, що не попросив сїсти. Мовчки взяв він папір від окружної ради, глянув на нього й зразу-ж почав лаятись на порядки, що тепер позаводились в старостві. „Призначають вчительок, не считавшись навіть, а вони нам зовсім не потрібні, бо ніхто в нас і школи тої не бажає. Та коли-б і школа була, то й свої-б учительки найшли ся, яких і тутешні люди знають... А то напшлють кого й що!“

Він підвів голову й побачив перелякану, тремтячу дівчину.

— Звісно, я вас відси не вижену, — сказав він, — але-ж не можна зробити все в одну мить. Я обміркую, напшшу, куди слід...

— Бачите, пане-добродїю, — несьміливо промовила вчителька, — я людина бідна, самїтна нікого тут не знаю. То чи не можна-б просити у вас поради: де-б менї знайти кімнату, та щоб ви потурбувались за школу.

Обличчє вїйта повеселїйшало: у нього були дві власні, ні на що нездатні халушки,

які він і задумав віддати під школу та під домівку вчительки.

— Ну, та гаразд якось то буде; розміркуємо. А ви заскочте завтра.

Коли вона, стурбована тим, що почула від вїйта, прибігла до корчми, туга знову охопила її душу. Після розмови з вїйтом, вона довідалась, що вона тут не тільки всім чужа, а навіть і непотрібна. Уткнувшись головою в подушку хазяйчиного ліжка, вона лежала нерухомо, думаючи про свою гірку долю.

А тим часом до шинку сходилла ся ріжна зволоч, яка не мала що робити та тільки заглядала по чужих горшках, і розпитувала шинкарку про вчительку: відкіль вона прийїхала, скільки має років? Як її звати; де вона найме собі домівку?

— А, бодай вам заціпило! — лаяла ся хазяйка, — так нюшать, мов тії пси. Йшли-б красне до своїх жінок та й базїкали-б з ними, а у мене нема часу язиком горох молоти.

І цікаві ледацюги виходили ні з чим з корчми, і вже за се починали гніватись на вчительку: „чи, бач пак, яка панї! Не можна про неї й слова сказати?“...

III.

Цїлий тиждень довело ся учительці перебувати в шинку. Богато разів вона ходила до вїйта, але з того не було великого хїсна. Вїйт не дуже квапив ся, та до того він ще й

вагав ся: йому й хотіло ся наняти свої буди, але-ж місцевий сьвященик та аптикар весь час переконували його, щоб він не пускав учительки. Річ в тім, що у сьвященика була небога, яку він мріяв зробити вчителькою в сім таки селі; аптикар же мав дочку, яку тож сподівав ся бачити тут же таки вчителькою. Тому вони оба були страшенно обурені, що замість їхньої родини, посада учительки достанеть ся якійсь пройдисьвітці, що прийшла не знать з відки і має намір вирвати ласий шматок хліба у їх дітей. Але як не вговорювали вони вїйта, він все-ж таки надумав прийняти вчительку, кажучи, що в осени він її вижене, як тільки приїдуть з науки сьвященика небога та аптикарева дочка.

Будинки вїйта вже мало не розвалювались і тому їх треба було трохи підлатати. Куплено два відра вапна яким побілили вохкі мури халунок, і не встигло вапно висхнути, як вчителька мусіла перебраться до своєї нової домівки. Не важко їй було перевозитись: старець Чіку-Нано взяв під паху її кошук, попрощалась вона з шинкаркою, яка не хотіла брати від неї гроший за мешканє, а навіть ще й обіцяла, коли буде треба, позичити, — і вони пішли до дому.

— удинок, де повинна була жити вчителька, мав два поверхи: на долинні була маленька кімнатка, з глиняною печию до вареня, біля сїний; з тої-ж хатинки йшла сторчова драбина в гору — в спальню. В хатах не було

ні стільця, ні ліжка, тільки голодні миши вганялись по кутках, і стояв важкий, вохкий дух.

— Ох, багато доведеться попалити хмизу, щоб вона висхла, — казав старець оглядаючи кімнату.

Дівчина нічого не відповідала й пішла на гору. Вона станула при вікні і, дивлючись на чорне поле, що тяглося геть аж до далекого темного лісу, замислилась. Невеселою уявляла себе будучність серед отсих голих, стін: страшна гірка вбогість без просьвітку, без надії на красшу долю...

Тим часом внизу зібралося кілька баб. Вони гомоніли з Чіку-Нано, що притяг відкисень оберемок хмизу й розпалював огонь. Одна баба принесла столець, друга сінник. Через який час шинкарка прислала подушку, покривало та мідяний каганець. Дівчині спершу було навіть соромно, що чужі люди, наче милостиню, приносять їй різне збіже. Але-ж баби говорили з нею ласкаво й широко і їй трохи полекшало на серці. Вона сіла на однім з принесених стільців і почала розмовляти з дівчатками, що поприходили з матерями...

— От, поприводимо їх до вас у школу, панночко; а ви вже їх доглядайте... Ми вам за се віддячимо, як уміємо, — гомоніли баби, розставляючи по хатах добро.

Учителька трохи погріла себе біля печи де не так гуляв холодний вітер, що аж сви-

став крізь щілини у вікнах; найшла хустку і вкупі з Чіку-Нано пішла дивитись на школу. До школи треба було йти аж на другий кінець села. Соромлячись іти селом, де на неї тикали пальцями та шильнували кожний її рух, вчителька попросила старця провести її до школи манівцями по за селом. Довго йшли вони, вязнучи в болоті, поки дійшли до будинку, де повинна була міститись школа. І сей будинок в середині був не красший за її домівку: не дивлячись на вапно, по кутках зеленіла пліснь на стінах були потьокки від вохкості. Саме в школі був вїйт, який доглядав майстрів, що розставляли шкільні річи: дошку, на якій пишуть крейдою, столик для вчительки, стілець.

— Ну, здаєть ся, все гаразд? — спитав він, не повертаючи голови до вчительки і не виймаючи з рота люльки.

— А ще-ж лавки для дітей, каламар, книжки, папір, мапи?

— Чи бач пак. Чи вже й не за богато? Коли-б то все те робити, що ото ви наказали, то ми всю громаду дідами зробимо. Буде й сього; скажіть спасибі, що прийняли, та таку кімнату призначили для школи!.. А від вас богато не питають: аби навчили дівчат закону Божого та як треба панчохи плести, — а на читанє та писанє часу богато тратити не варто...

Коли вчителька повернулась до дому, і застала в себе шинкарку.

— А я сьогодні цілий день про вас згадувала, — казала стара жінка, — і отсе прийшла вам сказати, що буду варити вам страву...

— Спасибі вам, які-ж ви добрі!

— Та, чого там добра!.. Я вже вам казала, що ви мені подобали ся, то й хочу стати вам в пригоді... Була колись і в мене донька; от така тонесенька та білесенька, наче прозора, мов теє скло... Забрав її Господь, — заплакала шинкарка — немає більш моєї Мени!.. Коли-б вона була жива, то й вона-б вам допомогла... А ви, панночко, не сумуйте; якось то Біг дасть... Звісно, село наше дике; старих людей не слухають, всім крутії оруднують... Ну, та все-ж таки й вони не бусурмени... А ви мені так мою Мену нагадуєте, що як гляну на вас, то наче й бачу її перед очима...

Шинкарка розмовляла ще який час, лишила вчительці кілька горняток і пішла до дому. Почало смеркати; пішов і Чіку-Нано, і вчителька лишилась сама в своїм непривітнім гнізді.

IV.

Кожного ранку, о осьмій годині, вчителька ходила до школи, де звичайно її вже чекали кілька дівчаток. Кожда школярка повинна була приносити з собою палива для школи: хто — ломаку, хто — трісок, хмизу,

кори або якого бадилля, так само як всі лавки та стільці для себе понаносили теж самі діти. Вчителька доглядала, як топили грубу, і після того починала ся наука. Але-ж і наука не могла йти гаразд; часто вчителька бачила, що діти її не розуміють, а старші, то й зовсім не слухають, або навіть і глузують з неї, і за сим галасом, суванєм чобітьми, гуркотом, не можна було чого й навчити.

Або саме серед урока приходила яка баба й віддавала старшенькій дочці немовлятко, щоб не брати його з собою на роботу. Заводили до школи й інших малісенських дітей, коли їх ніде було подіти. Звісно, сі вже й зовсім не слухали, галасували, заважаючи працювати, бо їх треба було доглядати. І замість того, щоб бути тільки вчителькою, бідній дівчині доводило ся бути заразом і нянькою.

Але учителька мусіла коритись, бо на кождім кроці їй нагадували, що громада не дурно витрачає гроші на неї та на школу, і тому кождий селянин має право користуватись з її послуг. І, хоча вона мовчки корилась всьому, в селі її не любили. Заможні — за те, що вона не ходила до них розводити теревені, через що вона здавалась їм гордою; інші жінки, чуючи про неї різні нісенітниці, теж ставились до неї ворожо. А всяких вигадок та пльоток розказувалось про неї силу. Пильнували її кожного руху, знали, що саме стоїть у якому горщентяти бажали в кождім вчинку дівчини добачити щось лихе.

Коли бачили, що вона стоїть біля вікна, то казали: „бач, виглядає коханця!“ Коли помічали, що дівчина плакала, гадали: „е-ге-ж, сумує; не їде!“ Казали, що вона не вірить в Бога, бо ще ні разу не говорила, а хочай й приходила що-неділі в церкву, то аби тільки очи людям відвести; бачили, напевне бачили, що в п'ятницю вона їла м'ясо. І сих брехень, що мов зашморгом затагли все життя беззахистної дівчини, все побільшувалось, дякуючи сьвященикови та антикареви, які її особливо зненавиділи. Їх діти, що вчили ся в одній з нею школі, писали до дому, що ніби вчительку послали на село, аби тільки здихатись з тої школи; що вона й право на вчителюване дістала тільки через те, що сама ходила до трьох нежонатих вчителів тої школи; що вона й справді не вірить, ані в Бога, ані в чорта, а про сьвятих угодників таке плете, що ніодній порядній людині й не вислухати.

Нема що й казати, що сї брехні переказували один другому з ріжними додатками, розносили по шинках, кавярнях, крамницях. Були й такі, особливо парубки, що гукали їй під вікнами всяку огиду, писали бридкі листи, загрожуючи, що її виженуть силоміць, коли сама не захоче втікати... А нещасна дівчина, не винна ні сном, ні духом, терпіла, не розуміючи відки береть ся вся та огида, всі ті обмови. Вона бачила, що тільки двоє людей з всього села ставлять ся до неї прихиль-

Но: старець Чіку-Нано, такий-же самотний і покинутий всіми, як і вона, та шинкарка, що жалує її, згадуючи свою покійну доньку. Та й сим вона не розказувала про те, що почувало її бідне серденько. Тільки одного разу вона де-що сказала шинкарці про ті прикрости, які їй роблять селяне, — але-ж від того вийшло ще гірше. Шинкарка обурилась і почала лаяти всіх і у-вічі й позаочи за вчительку, і ті, кого образила шинкарка, ще більше почали доїдатись та докучати вчительці і з того часу, їй просто не було проходу.

Коли проминув перший місяць, вона післала Чіку-Нано до уряду по платню, але-ж писар звелів їй сказати: „хай прийде сама, тоді й одбере“. І коли вона пішла, то писар, рябий, напастливий парубок, почав залицятись до неї. Він хитро почав роспитувати її про родину, про здоровля, навмисне затримував її в уряді, де крім їх двох на той час не було більш нікого. Вона відповідала коротко: або — ні, або — так... Нарешті писар сказав, що вона дуже вродлива і дуже припала йому до серця. Бліда і обурена, вона схопилась з стільця, а напасник підскочив до неї, обхопив її в свої обійми й поцілував. Дівчина гучно лягнула його в лице і, вирвавшись з його пазурів, вибігла на вулицю.

— Побачиш тепер! Ти в мене з голоду попухнеш, жебрачко! — гукав їй навздогін писар.

І справді він не давав їй зароблених грошей: мовляв — нема тепер в касі грошей, прийдете завтра... І так з дня на день. Вчителька просила вїйта, скаржилась шкільному інспекторови, навіть писала старості, але з того не було ніякого хісна — їй навчїть не відповідали.

А тим часом її злиденна одежина почпала дертись: чобітки, що майже ніколи не просихали від болота та снігу, попоролись; єдина суконна хустка подерла ся... А щодня-ж треба було двічі плентатись до школи... Їй соромно було сидіти на шпї у доброї шинкарки, якій вона не мала чим віддячитись: соромно було дивитись і на Чіку-Нано, що приносив їй щодня паливо з ліса і наче з жалїстю дивив ся на дівчину своїми жовтими очима.

А писареви добре в тямки вбїв ся ляпанець вчительки і він уживав всіх заходів, щоб як-небудь німстити ся на нїй. Виходячи з шинку під чаркою, він гукав під її вікнами соромліві піснї, шуруляв їй снігом в вікна, гримав у двері.

Дівчина неймовірно мучилась, але що-ж вона могла зробити? Скрившись у куточок, вона сиділа нерухомо і пошенки благала собі смерти.

Якось, одного вечера сидячи так, вчителька почула, що звичайні сьїви писаря нараз припинились; люто загарчала собака і

хтось затупотів від її ґанку. Вона зрозуміла, що то її вартував старець і його пес прогнав волоцюгу — писаря.

Вранці вона спитала Чіку-Нано: „що ти вчора робив біля мого ґанку?“

Той ніяково глянув на дівчину й промурмотів:

— Та нічого не робив... Сидів, та дивився на зорі, — а потім, повівши на вчительку своїми жовтими очима, він витяг з під свого дрантя величезний ніж.

— От буде йому, коли повернеться ще раз! — гнівно сказав старець, замахуючись ножем і ніби стромляючи його в когось.

— Боже борони! Не роби сього! — перелякалась дівчина.

Старець сховав свій ніж й суворо затопив у землю погляд.

— Спасибі тобі, Нано, — промовила вчителька, — в тебе добре, гарне серце.

Кілька вечерів проминуло спокійніше: очевиднож, писареві не було великої охоти часто зустрічатись з жебраковим собакою.

А тим часом зима ставала все лютішою. Снігу нанесло стільки, що й проїхати саньми було важко, не кажучи вже проте, що пішки ходити було майже зовсім неможливо. В кімнаті вчительки була така студінь, що вона не спала цілими ночами, а все сиділа біля

вогню. Спасибі, хоч була де-яка робота: не маючи грошей, не відбираючи платні вона муїла шити біле, плести на продаж панчохи, латати чуже шмате — і сим заробляла 15—28 сантімів за день.

Так минали дні й тижні. Наближалось Різдво...

V.

Минув ще місяць. Писар більше не співав своїх пісень по під вікнами, але-ж не видавав і грошей.

Якось, одної ночі, втомлена денною працею, вона дрімала біля вогню. Коли се несподівано затріщало вікно. Не встигла вона озирнутись, як перед нею стояв навісний писар, величезний чоловіга з блідим, кривим лицем, жорсткий і страшний. Мов пташка в сілци, затріпотіла вчителька й раптово схопилась з стільця. Якусь хвилину вони стояли мовчки одно проти другого, а крізь розчинене вікно віяв страшений вітер і летіла віхола.

— Ну, пані-добродійко, — нарешті прошепотів мов гадюка, писар, — гадаю, що сьогодні тебе ніякий бог не вратує.

Він зачинив вікно, припер з середини внутрішню віконницю і почав наближатись до вчительки.

Геть! Геть відси! — несамовито скрикнула вона, — геть зараз, або я кликатиму помочи...

Писар наче нічого не чув; він обхопив її одною рукою за стан, а другою затулив уста.

Бідна дівчина, мов рибка в сітці, пручалась під його поцілунками, але він держав її міцно. Якось їй пощастило закричати у весь голос. Але вона знесилювалась і почувала, що кілька хвилин ще такої боротьби — й вона впаде непритомною.

В сю мить непомітно розчинились двері і мов кіт, одним скоком, поплич з дівчиною опинився жабрак Нано. Його ніж блиснув перед очима волоцюги, а лютий пес раптом вхопив писара за ковнір.

Геть звідси, щоб і духу твого не було, — харчав жабрак, — не то я тобі в мить спущу шкуру. Нано відігнав собаку, — писар, люто зиркнувши на вчительку, пішов до порога, вкусивши собі палець*).

Чіку позамикав віконниці, двері, наноїв дівчину водою і сів собі в куточок. Вчителька була жовта, як покійник. Очи її широко розтулились, зіниці горіли, коса впала на плечі.

„Немов збожеволіла“ — міркував сам собі старець. Але помалу-малу дівчина прий-

*) Вкусити пальця — заприсягти пімсту.

шла до тями, тільки все тіло її тремтіло. Цілу ніч доглядав її Чіку-Нано, а вранці побіг до шинкарки, а потім до лікаря, який жив недалеко біля села і давав убогим поради дурно.

— Навряд чи тут допоможуть якісь ліки, — хитав головою лікар, суворий дідусь, що жив собі самотно, поховавши дружину й діток. — Тут воздух для вас дуже негарний; треба-б кудись виїхати звідси.

— Але-ж куди? — з розпукою промовила дівчина.

Дідусь довго стояв мовчки, але потім, подавши де-які поради, сказав:

— Коли дозволите, то я спробую: може мені й пощастить ся відшукати для вас посаду десь на півдні, біля моря. Втік не втік — а побігти можна, — і він швидко виїшов з хати.

І ся надія, яку подав лікар, мов промінь обняла всю душу сердешної сироти; се були найкрасші ліки, які тільки й можна було для неї вигадати.

Правда, багато ще тяжнів довело ся їй чекати звісток, багато ще лиха довело ся зазнати, та за те-ж було хоч що небудь в далечині. А тим часом по селу пішли знову про неї нові чутки. Хтось бачив, як до неї вікном ліз якийсь парубок: хто саме — того не знали, але-ж бачили й те, що через якийсь час він виходив з її хати. Побожні селянки підня-

ли гвалт і перестали пускати до школи своїх дівчаток, де така „паскуда“ вчителькою. Аптекарь з сьвящеником негайно написали доніс інспекторови, і хоча тому не було часу відповідати на просьби вчительки про гроші, за те у відповідь на доніс, — зараз же прийшов приказ „зробити найшпильніше слідство про вчинки та поведінку сільської вчительки“. До сього-ж часу її стара одежина вже обносилась та пошматала ся так, що їй соромно було вийти в неділю до церкви, де її оглядали з усіх боків. І за се її називали безбожницею. Та крім того її обвинувачували в тім що вона не вміє навчати дітей, негарно поводить ся, з призирством дивить ся на найповажніших селян, часто заходить до шинку, де ночують всякі візники, бродяги та жебраки і, нарешті в тім, що вона часто хорує та не ходить до школи. Писар, щоб відвести від себе всяке непорозуміє, дав їй нарешті платню, примусивши її написати, ніби вона відібрала його в свій час. Їй, розумієть ся було однаково, як не написати, аби були гроші. Війт, щоб йому було виплачено за будинки, підписував всі скарги на вчительку, які йому підносили, і навіть від себе додав де-що не на її користь.

Одним словом кожний допомагав, чим міг. І ось, одного дня, в місяцю лютім учительці принесли з староства письмо, в яким повідомляло ся їй, що її викинуто з посади „за недбалість, негарне поведене та за при-

хильність до шкідливих думок про віру та державу“.

Чим була шкідлива її віра, в чім виявилось її негарне поведене? дівчина не розуміла. Вона зрозуміла тільки одно, що вся її провина в тім, що вона самотна і нема кому за неї заступитись. Але куди йти, куди подітись — вона все-ж таки не знала.

Та на щастє швидко зайшов до неї дідусь-лікарь і повідомив, що незабаром буде вільна посада вчительки в невеличкім місті, над морем, де живе його заміжна сестра.

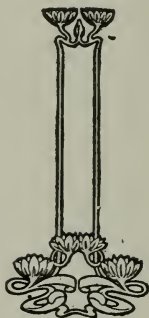
— Напевне, там вам буде краще, — додав він, — але-ж глядіть: нікому тут на селі не кажіть про се, бо зараз же туди полетять обмови.

Другого-ж дня після сього вчителька покинула село, де довело ся їй зазнати сліз, мук, лиха та образи. Ще не підвело ся сонце, як вона тою же самою ослицею, що привезла її сюди, виїздила геть. Жебрак Чіку-Нано, що встиг полюбити її всім серцем, ішов з своїм вірним псом, і витирав драним рукавом свитки сльози, що текли з його старечих очий. А добра шинкарка, хлипаючи, приговорювала: „От таке-то! Ніби я вдруге ховаю мою дитину рідненьку, мою Мену!“

Довго вони стояли на горбі, дивлячись, як помалу-малу постать сердешної вчительки

ховала ся перед їх очима в густій ранішній
мраці...

А перед нею лежав довгий, тяжкий
шлях, що лежить звичайно перед тими жін-
ками, які хотять тільки чесною працію жи-
ти свій вік; шлях, що найчастійше доводить
їх до передвчасної могили.

ЗАХОДОМ
ТОВ. „ПРОСВІТА“ В АМЕРИЦІ
виходять:

1. Місячні книжочки. — Кожного 15-го виходить одна книжочка. Передплата в Злучених Державах виносить річно \$1.00, а поза границями Зл. Держав річно \$1.50.

2. Газетка для дітей „Цвітня”. — Рівнож виходить раз в місяць кожного 15-го. Передплата на ту газетку стоїть річно в Злучених Державах 75 ц., а за границею \$1.00.

Для членів „Просвіти” виносить передплата на оба вищі видавництва \$1.50 річно.

3. **„СВІТОВІ ПЕРЛИНИ“.**

Перша серія:

- Ч. 1. Л. Толстой. Де любов там і Бог.
Ціна 10 цнт.
- Ч. 2. Джіовані Чіамполі. Сільська вчителька. Ціна 10 цнт.

Гроші належить слати або чеком, або через „Money Order”, виписані на:

„PROSVITA”

83 Grand Str., Jersey City, N. J.